

Anneli Kivijärvi

LKT, naistentautien ja synnytysten erikoislääkäri, kliininen seksologi

vat aika ajoin. Myöhempi oireilu on yleensä ensioireilua lyhyempää ja lievempää. Rakkulat saattavat tulla esille muun muassa kuukautisten aikana, tai kylmettymisen, rasituksen tai yhdynnän jälkeen. Herpes tarttuu oireisessa vaiheessa, mutta tartuntavaara on olemassa myös oireettomassa vaiheessa. Virus voidaan osoittaa tuoreesta rakkulasta. Oireetonta tautia ei voida testillä todeta.

Hermosolmukkeessa piilevään herpeksen lääkkeet eivät vaikuta eikä virusta ole mahdollista häätää elimistöstä. Viruksen lisääntymistä estävät lääkkeet lyhentävät ensioireita. Lääkkeitä voidaan käyttää myös usein oireilevan herpeksen estoitoon.

Tippuri ja B-hepatiitti

Tippuritartunnat ovat Suomessa vähentyneet, mutta meillä on edelleenkin vuodessa satoja tautitapauksia.

Gonokokki-bakteeri aiheuttaa virtsaputken ja kohdunkaulakanavan tulehduksen. Tippurin itämisaika on yleensä kahdesta viiteen päivään. Osa tartunnan saaneista on oireettomia. Tippu-

ritulehdus voi aiheuttaa tihentyntä virtsaamisen tarvetta ja kirvelyä virtsatessa sekä lisääntynyttä valkovuotoa naisella ja harmaata tai kellertävää eritettä virtsaputkesta miehellä. Hoitamaton tauti saattaa aiheuttaa naiselle sisäsynnytintulehduksen, miehelle eturauhas- ja kivestulehduksen.

Tippuri hoidetaan antibiooteilla ja hoito on tartuntatautilain mukaan maksuton terveyskeskuksissa ja sairaaloissa.

B-hepatiitti on viruksen aiheuttama maksatulehdus. Se tarttuu sukupuoliteitse ja veren ja verivalmisteiden välityksellä. Useimmiten B-hepatiittitartunta on oireeton tai vain vähän oireita aiheuttava. Taudin itämisaika on pitkä, useimmiten useita kuukausia. Osa tartunnan saaneista jää ns. taudinkantajiksi, jolloin veressä on jatkuvasti virusta. Kantaja voi tartuttaa B-hepatiittia edelleen. Taudinkantajuuteen liittyy maksasyövän vaara.

B-hepatiittiin on olemassa tehokas rokotus, jota suositellaan riskiryhmille. Riskiryhmiä ovat muun muassa suonensisäisten huumeiden käyttäjät, prostituoidut ja tartunnankanta-

jien vakituiset seksikumppanit. Kuka hyvänsä voi hankkia maksullisen rokotteen.

HIV

HIV, HI-virus, tarttuu veren ja verivalmisteiden välityksellä sekä suojaamattomassa sukupuoliyhteydessä. Osa saa 1–8 viikon kuluttua tartunnasta oireita, esimerkiksi kuumeilua, kurkkukipua tai imusolmukkeiden suurenemisia. Oireet voivat tämän jälkeen olla poissa vuosia. Taudin edetessä yleiskunto heikenee ja imusolmukkeet suurenevät. Taudin loppuvaiheessa (AIDS) potilas saa vaikeita tulehdustauteja ja kasvaimia.

HI-tartunta todetaan verikoeksessa. Nykyisin yleisessä käytössä olevalla testillä saadaan varma tulos aikaisintaan noin kahden kuukauden kuluttua tartunnasta. HI-virusta vastaan ei toistaiseksi ole rokotetta eikä tartuntaa voida parantaa. Hoito on viime vuosina kehittynyt ja oireetonta vaihetta voidaan pidentää. ■

HPV-rokote torjuu syövän esiasteita

Naisen sukupuolielinten limakalvoilla esiintyy noin 40 eri HPV-tyyppiä, joista noin parikymmentä on suuren riskin HPV-tyyppiä. Suuren riskin HPV-tyypit saattavat johtaa kohdunkaulan syöpään noin 10 vuodessa.

Noin 80 prosenttia naisista sairastaa elämänsä aikana HPV-infektion ja näistä suurin osa on suuren riskin HPV-tyyppien aiheuttamia. Joka kolmas seksuaalisesti aktiivinen alle 25-vuotias nainen on jo saanut tartunnan, vanhemmissa ikäluokissa sitä on toistaiseksi harvemmalla.

Suomen markkinoilla on parin vuoden ajan ollut HPV-rokote. Se on useissa maissa kansallisessa rokotusohjelmassa, mutta Suomessa päätöksiä vasta odotellaan. Jokainen halukas sen kuitenkin voi saada – lääkärin resepti tarvitaan. Rokoteannoksia annetaan kolme puolen vuoden aikana ja sen kokonaiskustannus on valmistajasta riippuen 350–450 euroa.

Suosittelavin ikä rokotukselle on 10–12 vuotta, mutta vanhemmillekin, ei vielä seksuaalisesti aktiivisille tytöille se kannattaisi antaa.

Papilloomavirusrokotteilla on tarkoitus estää yleisimpien suuren riskin virustyyppien aiheuttamia kohdunkaulan syövän esiasteita ja syöpää. Suomessa todetaan vuosittain 150 kohdunkaulan syöpää. Lukumäärä ei ehkä edellyttäisi laajan rokotusohjelman käynnistämistä. Tärkein hyöty rokotteesta onkin se, että tulevaisuudessa säästyttäisiin tuhansilta lääkäriäkäynniltä, joita tehdään papilloomaviruksen aiheuttamien solumuutosten takia.

HPV-rokote ei sisällä elävää virusta eikä voi aiheuttaa HPV-infektiota. Rokote on hyvin siedetty ja turvallinen eikä sen antamiseen liity terveyshaittoja.

Tiesitkö . . .

Miten seksitauti tarttuu?

- kun ihmisen limakalvot kohtaavat toisen ihmisen limakalvot, eli tavallisimmin sukupuoliyhdynnässä.
- anaaliyhdynnässä
- suuseksissä
- sormista, jos niillä kosketellaan toisen intiimialuetta pitkään
- peniksen hieromisesta ulkosynnyttimiin

Milloin lääkäriin?

Aina, jos olet ollut yhdynnässä ilman kondomia ja sinulla on jotain näistä oireista:

- kutinaa, kirvelyä, valkovuotoa
- miehellä vuotoa virtsaputkesta tai kirvelyä
- virtsaamisen vaikeutta tai tihentyntä tarvetta
- kipuja niin alavatsalla kuin ulkosynnyttimien alueella
- ylimääräistä veristä vuotoa naisilla
- kuumetta
- rakkuloita tai syyliä sukupuolielimissä

Seksitaudit ovat lähes aina oireettomia